

Олександр Сапронов,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри національної безпеки НАДУ

Визначення основних понять галузі міжнародного транзиту - передумова ефективного державного регулювання в цій сфері

Статтю присвячено визначенню основних понять сфери міжнародного транзиту, зокрема терміна "міжнародний транспортний коридор", виділенню його основних ознак та відмежуванню від суміжних категорій.

Ключові слова: міжнародний транспортний коридор, транспортний коридор, міжнародний транзит, транспортна вісь, інтермодальне перевезення, державне регулювання.

This article defines the glossary of international transit sphere, in particular, the term "international transport corridor", determines its indicators and delimits from contiguous concepts.

Key words: international transport corridor, transport corridor, international transit, transport axis, intermodal carriage, public administration.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За оцінкою англійського інституту Rendall, Україна має найвищий в Європі транспортний транзитний рейтинг - 3,11 бала (Польща - 2,72) [13, с. 384]. Функціонування та розвиток міжнародних транспортних коридорів в Україні дають змогу вирішувати не лише транспортні завдання й проблеми, але й соціальні та господарські питання, пов'язані із відродженням економіки України, підвищенням соціальних стандартів життя, насамперед її регіонів.

Крім того, це створить передумови для інтеграції вітчизняної транспортної мережі до європейської та світової транспортної системи, зрештою, для євроінтеграції України. Інтеграція національної транспортної системи України до міжнародної транспортної мережі пред'являє підвищені вимоги до якості та злагодженості її роботи. Це зумовлює надзвичайну важливість належного рівня державного управління у сфері міжнародного транзиту і необхідність дослідження його особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Сфера міжнародного транзиту і проблеми розвитку МТК виступають предметом значної кількості робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких: О.О.Бакаєв, О.Й.Єдін, М.Г.Іщенко, В.А.Карасєв*, Е.А.Королева, Ю.О.Кутах, В.М.Мірошко, А.М.Но-

---

* Тут і далі прізвища авторів російськомовних джерел наведено російською мовою та виділено курсивом.

вікова, С.І.Пирожков, В.Л.Ревенко, А.М.Ткаченко, Ю.М.Цветов, Ю.А.Щербанин, Н.В.Якименко та багато ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми, яким присвячується стаття. Разом з цим окремі питання в цій сфері потребують подальшого обговорення. Зокрема, поки що немає однозначного тлумачення термінів у сфері міжнародного транзиту. Хоча це є дуже важливим для наукових досліджень у цій сфері та ефективного функціонування механізмів державного управління, у першу чергу, нормативно-правового.

Метою цієї статті є визначення основних понять сфери міжнародного транзиту, зокрема сутності та основних ознак терміна "міжнародний транспортний коридор", і відмежування його від суміжних категорій.

Основний матеріал дослідження. "Міжнародний транспортний коридор" (далі - МТК) є центральним поняттям сфери міжнародного транзиту. Цей термін з'явився у середині 80-х рр. минулого століття, коли Комітетом з внутрішнього транспорту ООН аналізувалися транспортні потоки між скандинавськими країнами та Південною Європою з метою використання інтермодального підходу для опанування перевезень у цьому напрямку. Завдяки розвиненій транспортній інфраструктурі західноєвропейської частини континенту та застосуванню інтермодальної технології транспортні потоки не перетинали населені пункти, не завантажували магістралі, вокзали та порти.

МТК тоді визначили як напрямок (маршрут) масових перевезень пасажирів та вантажів між центрами соціально-економічної активності, що обслуговується кількома видами транспорту, які спроможні забезпечити високу швидкість перевезення [12].

МТК ще визначають як сукупність різних видів транспорту, які забезпечують значні перевезення вантажів і пасажирів на напрямках їх найбільшої концентрації [10] або як комплекс наземних та водних транспортних магістралей з відповідною інфраструктурою на визначеному напрямку, включаючи допоміжні споруди, під'їзні шляхи, прикордонні переходи, сервісні пункти, вантажні та пасажирські термінали, устаткування для управління рухом, організаційно-технічні заходи, законодавчі та нормативні акти, які забезпечують перевезення вантажів та пасажирів на рівні, що відповідає вимогам ЄС [9].

Ю.А.Щербанин визначає МТК як результат взаємодії таких факторів: напрямок руху великих вантажопотоків, сукупність сухопутних, водних та повітряних шляхів, супутня інфраструктура (постійні інфраструктурні об'єкти і транспортні термінали, розташовані в зонах коридорів, які впливають на їх роботу) [12].

На думку В.А.Карасева, МТК - це частина міжнародної транспортної системи, що забезпечує значні міжнародні перевезення і включає рухомий склад та транспортну інфраструктуру всіх видів транспорту, складські термінали, єдину правову, технологічну й інформаційну базу [6].

Група експертів ООН визначила МТК як "частину національної або міжнародної транспортної системи, що забезпечує значні міжнародні вантажні та пасажирські перевезення між окремими географічними районами, включає в себе рухомий склад та стаціонарні пристрої всіх видів транспорту, що працюють на цьому напрямку, а також сукупність технологічних, організаційних та правових умов здійснення цих перевезень" [7, с. 3].

На наш погляд, відмінність транспортного коридору від МТК полягає лише в тому, що перший розташований у межах однієї країни, а другий використовує територію двох чи більше країн. Відповідно, транспортний коридор є родовим поняттям для МТК, а їх інші ознаки практично не відрізняються. Тому аналіз існуючих трактувань транспортного коридору також необхідний для визначення МТК.

Транспортний коридор визначають як частину території (здебільшого витягнуту в лінію), на якій збудована принаймні одна магістральна лінія для залізничного, водного або автомобільного транспорту [2], або як територію між двома пунктами, призначену для переміщення людей і вантажів між ними, із транспортною інфраструктурою (дорожнє покриття, залізничні колії станції тощо) та устаткуванням цієї інфраструктури [1].

Деякі європейські фахівці замість терміна "транспортний коридор" вживають поняття "логістичний ланцюжок перевезень". *Е.А.Королева* відмічає, що з позицій логістики і транспортної науки це сполучення позбавлене сенсу [7, с. 43], хоча не наводить аргументацію. Ми вважаємо, що указане поняття незначним чином відрізняється від категорії "транспортний коридор" і може використовуватись як його синонім. Але зважаючи на більшу поширеність та стислість останнього терміна, його використання ми вважаємо більш зручним.

Наведені дефініції, як ми бачимо, по-різному визначають сутність поняття "транспортний коридор": напрямок, маршрут, частина національної (міжнародної) транспортної системи, комплекс магістралей, сукупність різних видів транспорту, територія (частина території).

Слово "коридор" означає "обмежений з обох боків вузький довгий простір; прохід" [4, с. 574]. У словосполученні "транспортний коридор" воно, на наш погляд, означає можливість безперешкодного, швидкого пересування певним маршрутом завдяки створеним умовам, які у своїй сукупності утворюють систему.

Таким чином, транспортний коридор, на нашу думку, - це не дорога і не територія, а маршрут, який прокладено по пристосованих або спеціально збудованих для нього транспортних шляхах.

Транспортний коридор некоректно визначати як шлях, дорогу, магістраль або частину території, оскільки дороги, по яких його прокладено, використовуються не лише для його потреб. Цими дорогами прокладено безліч маршрутів - як внутрішніх, так і міжнародних.

Транспортний коридор відрізняється від звичайного маршруту переважно тим, що його розраховано на тривалий час використання, а також можливістю швидкого й безперешкодного перевезення вантажів або пасажирів у певному напрямку завдяки створеним для цього умовам та розвиненій інфраструктурі. Вони утворюють систему всіх необхідних комунікацій, поєднують автошляхи, залізниці, аеропорти, порти, склади, вантажні термінали тощо. Мета їх поєднання - забезпечити швидкий, безперешкодний рух транспорту певним маршрутом і мати можливість відстежити його місцезнаходження незалежно від кількості видів транспорту на шляху слідування.

На наш погляд, можна виділити такі основні ознаки транспортного коридору:

1) комунікації та інфраструктура транспортного коридору спеціально створюються або реконструюються саме для конкретного постійного маршруту перевезень;

2) наявність розвиненої, насиченої інфраструктури для обслуговування руху транспорту за маршрутом транспортного коридору, зокрема для зв'язку та сервісу.

Слід зауважити, що розвинена інфраструктура є характерною ознакою транспортного коридору. Вона дорого коштує і створюється уздовж нього спеціально. За цією ознакою, зокрема, можна відрізнити транспортний коридор від простого маршруту і транспортної вісі.

Транспортна вісь (транспортний міст) - це маршрут для перевезень (як правило, міжнародних), який прокладено в межах існуючої транспортної системи (транспортних систем кількох країн). Тобто, як правильно відмічається у літературі, транспортна вісь не передбачає створення (удосконалення) інфраструктури, яка дорого коштує і є обов'язковою ознакою транспортного коридору [12]. Для неї використовуються наявні можливості транспортних комунікацій без їх додаткового облаштування.

Таким чином, можна говорити, що якщо використовується термін "транспортна вісь", скоріше за все капіталовкладень в інфраструктуру та створення нових комунікацій не очікується. Коли йдеться про транспортний коридор, інвестиції вірогідні. Як ми бачимо, визначення транспортного коридору не є суто теоретичним питанням;

3) маршрут транспортного коридору розрахований на тривалий час використання, тобто він є постійним;

4) на всіх ділянках транспортного коридору використовується єдина інформаційна мережа та єдині організаційні й правові умови перевезень;

5) мета створення та функціонування транспортного коридору - висока швидкість значних вантажних або пасажирських потоків між центрами соціально-економічної активності.

Таким чином, (міжнародний) транспортний коридор можна визначити як сталий маршрут, прокладений по спеціально створених або реконстру-

йованих магістралях із єдиними організаційно-правовими умовами перевезень, єдиною інформаційною мережею та розвинутою інфраструктурою для забезпечення швидкісних (міжнародних) перевезень вантажів та (або) пасажирів між центрами соціально-економічної активності.

Визначення транспортного коридору часто пов'язують із використанням на ньому інтермодального підходу. Інтермодальний підхід почав застосовуватись у США у середині ХХ ст.

Інтермодальне перевезення (у перекладі з англійської *intermodal carriage* означає змішане перевезення) - це переміщення, транспортування контейнерів із вантажем із послідовним використанням кількох видів транспорту. При цьому перевантаження з одного виду транспорту на інший відбувається без участі власника вантажу. Наприклад, контейнер із вантажем послідовно перевозиться залізничним, морським, повітряним та автомобільним транспортом, і фізичні маніпуляції відбуваються саме з контейнером, а не з вантажем.

Об'єднання різних видів транспорту в одну систему - це вимога глобалізаційних та інтеграційних процесів сучасного світу й економіки. Інтермодальний підхід дає змогу максимально знизити розмір транспортних витрат. В ЄС вони становлять 8-9% (до 2013 р. заплановано знизити до 5-7%) від кінцевої вартості товару [11]. Робоча група Європейської комісії з проблем розвитку транспортних коридорів припускає функціонування в межах одного МТК автомобільного, залізничного, водного видів транспорту у безпосередній близькості один від одного або у смузі шириною в десятки чи сотні кілометрів, але орієнтованих в одному напрямку [3].

Застосування інтермодальної технології перевезень потребує вдосконалення їх нормативно-правового регулювання, високого рівня управління, координації, інтеграції інфраструктури, взаємодії держави і бізнесу, широкого використання сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій. Можна спрогнозувати поширення такої технології і на перевезення пасажирів, коли поїздка кількома видами транспорту потребуватиме від пасажирів єдиного проїзного документа.

Слід погодитись, що використання кількох видів транспорту та, загалом, інтермодального підходу характерні для транспортних коридорів, особливо міжнародних. Втім, на наш погляд, неправомірно буде сказати, що це їх обов'язкова ознака. Ми вважаємо, що навіть для одного виду транспорту і без використання контейнерів може бути створено транспортний коридор завдяки іншим методам логістики, розвиненій інфраструктурі, спрощеному митному контролю, системам швидкого розвантаження, застосуванню інших методів збільшення швидкості транспортування вантажів та пасажирів. Тому ми пропонуємо вважати транспортний коридор інтермодальним за таких умов:

- функціонування в його межах двох чи більше видів транспорту;
- переміщення на ньому вантажу в контейнерах.

Навіть із аналізу глосарію міжнародного транзиту можна зробити висновки про складність і важливість ефективного державного регулювання у цій сфері. Завдяки єдиному використанню наведеної термінології може бути, зокрема, удосконалено механізми державного управління у цій сфері, передусім нормативно-правовий. Крім того, це надасть більшої чіткості науковим дослідженням і науковим рекомендаціям за цією тематикою.

Висновки.

1. (Міжнародний) транспортний коридор - це маршрут, прокладений по спеціально створених або реконструйованих магістралях із розвиненою інфраструктурою, єдиними організаційними, правовими умовами та інформаційною мережею для забезпечення швидкісних (міжнародних) перевезень вантажів або пасажирів між центрами соціально-економічної активності.

2. Відмінність МТК від транспортного коридору полягає в тому, що МТК проходить територією двох або більше країн, а транспортний коридор розташований в межах однієї країни.

3. Відмінність транспортного коридору від транспортної вісі (транспортного мосту) полягає в тому, що для першого характерна спеціально створена вартісна інфраструктура, а на маршруті транспортної вісі (транспортного мосту) використовується існуюча інфраструктура транспортних мереж.

4. Інтермодальність перевезення, що передбачає використання кількох видів транспорту за одним маршрутом, є не обов'язковою, але характерною ознакою транспортного коридору. Транспортний коридор можна вважати інтермодальним за умови функціонування на ньому двох чи більше видів транспорту та переміщення на ньому вантажу в контейнерах.

Перспективи подальших розвідок (досліджень) у даному напрямі. Головну увагу вітчизняних дослідників державного управління у сфері міжнародного транзиту в Україні необхідно зосередити на створенні ефективних механізмів державного управління у сфері міжнародного транзиту: нормативно-правового, економічного, політичного та організаційного, а також на питаннях взаємодії влади, бізнесу і громадськості.

Найбільш ефективним напрямом подальших наукових досліджень, на наш погляд, є вивчення досвіду провідних європейських країн та США у цій сфері і його адаптація до вітчизняних умов.

Список використаних джерел

1. Douma Frank, Kriz A. Kenneth Transportation corridor planning : a model and case studies / Frank Douma, Kenneth A. Kriz. - Mode of access : URL : http://www.hhh.umn.edu/centers/slp/pdf/reports_papers/trans_corridor_planning_model.pdf

2. Transportation corridor. - Mode of access : URL : http://en.wikipedia.org/wiki/Transportation_corridor

3. Бакаєв О. О. Міжнародні транспортні коридори - пріоритет української економічної перспективи / О. О. Бакаєв, С. І. Пирожков, В. Л. Ревенко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Україна в XXI столітті : концепції

та моделі економічного розвитку : Вип. XXIII : Матеріали доп. V Міжнар. конгресу укр. економістів, м. Львів, 22-26 трав. 2000 р. / НАН України. Ін-т регіон. дослідж. ; Львів, 2001. - С. 495-514.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. - 1728 с.

5. Володин А. В. Международные транспортные коридоры и национальная безопасность России / А. В. Володин // Транспортная безопасность и технологии. - № 3. - 2005. - Режим доступа : URL : <http://transafety.ru/issue/2005-3/volodin.html>

6. Карасев В. А. Глобализация рынка транспортных услуг и транспортно-логистических систем в мировой экономике : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.14 "Мировая экономика" / В. А. Карасев ; Дипломат. акад. МИД РФ. - М., 2008. - 25 с.

7. Королева Е. А. Транспортные коридоры как фактор глобализации экономики / Е. А. Королева. - СПб. : СПбГУВК, 2000. - 206 с.

8. Мелкой Филиппосян. Транзит - ведущий фактор экономической интеграции / Мелкой Филиппосян // Логинфо. - № 3. - 2001. - Режим доступа : URL : <http://www.cfin.ru/press/loginfo/2001-03/04.shtml>

9. Мережа міжнародних транспортних коридорів на території України. - Режим доступу : URL : <http://www.mintrans.gov.ua/uk/transport/print/42.html>

10. Мірошко В. М. Міжнародні транспортні коридори і Україна / В. М. Мірошко. - Режим доступу : URL : http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/

11. Щербанин Ю. А. Интермодальный транспорт : некоторые теоретические аспекты / Ю. А. Щербанин // Логистика и упр. цепями поставок. - 2008. - № 1/24. - С. 29-37.

12. Щербанин Ю. А. Транспортные коридоры : еще модно? / Ю. А. Щербанин // Транспорт Российской Федерации. - 2006. - № 5. - С. 7-9.

13. Якименко Н. В. Пріоритетні напрямки розбудови міжнародних транспортних коридорів на території України / Н. В. Якименко // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. - К. : Техніка. - 2007. - Вып. № 78. - С. 381-386.

Лариса Шереметьєва,

аспірант,

старший викладач кафедри європейської інтеграції НАДУ

Програми технічної допомоги як шлях запровадження управлінських стандартів Європейського Союзу в Україні

У статті досліджено засади запровадження управлінських стандартів ЄС в Україні. Звернуто увагу на проблеми і їх наслідки щодо реформування системи управління в Україні в сучасних умовах, принципи впровадження стандартів управління і переваги впровадження управлінських стандартів ЄС в Україні.
Ключові слова: державне управління, європейське врядування, програми технічної допомоги, європейські стандарти, європеїзація.

The article looks into the introduction of EU administrative standards in Ukraine. It deals with the major problems and challenges of reforms, explores the principles